

RANNIKKO-POHJANMAAN SOSIAALI- JA PERUSTERVEYDENHUOLLON KUNTAYHTYMÄ

**K5-alueen maahanmuuttajien
Kotouttamisohjelma
Yleinen osa**

OSALLISENA SUOMESSA

K5

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
1. YLEISTÄ KOTOUTTAMISOHJELMASTA	4
2. ULKOMAALAIK-/MAAHANMUUTTAJATILANNE K5:N ALUEELLA	4
3. KOTOUTTAMISLAIN TARKOITUS	6
4. KUNNAN SITOUMUKSET	6
4.1. Ohjelman strateginen suunnittelu ja seuranta kunnassa	7
4.2. Suunnitelma kunnan yleisistä maahanmuuttajapalveluista painopisteenä kotoutumisen edistäminen ja tukitoimenpiteet	7
4.2.1. Sosiaalipalvelut	8
4.2.2. Terveyden- ja sairaanhoito	8
4.2.3 Koulutus	10
4.2.4 Asuminen	12
4.2.5 Vapaa-aika ja kulttuuri	12
4.3. Kunta kotoutumisen edistämisen koordinoitaviranomaisena sekä eri toimenpiteistä vastaavat toimijat	13
4.3.1 Yhteinen malli K5-alueelle	13
4.3.2 Tiedotusta yhteiskunnasta	16
4.3.3 Neuvonta- ja ohjauspalvelut	17
4.3.4 Alkukartoitus	18
4.3.5 Kotoutumissuunnitelma	19
4.4. Suunnitelma lasten ja nuorten kotoutumisen sekä sosiaalisen identiteetin vahvistamisen edistämisestä	19
4.5. Suunnitelma työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen identiteetin vahvistamisen edistämisestä	20
4.6. Suunnitelma kansainvälistä suojelua hakeneille ja oleskeluluvan saaneille henkilöille tai pakolaisaseman saaneille henkilöille	22
4.7. Suunnitelma hyvien etnisten suhteiden ja eri kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä	23
4.8. Kunnan kotouttamisohjelman seuranta- ja päivityssuunnitelma	23
5. VALTION VELVOITTEET	24
5.1 Työ- ja elinkeinoministeriön vastaa	24
5.2. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) tehtävät	24
6. YHTEENVETO	25
7. LÄHDELUETTELO	26

1. Yleistä kotouttamisohjelmasta

Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, jota yleisesti kutsutaan K5:deksi, on Osallisena Suomessa -hankkeen hankkeenomistaja. Hankkeen tavoitteena on laatia yhteinen kotouttamisohjelma, johon sisältyy strategioita tulevaisuuden maahanmuutolle K5:n alueella. Kotouttamisohjelma perustuu yksittäisten kuntien aikaisemmin laatimiin kotouttamisohjelmiin, joita on täydennetty 1.9.2011 voimaan astuneen kotoutumisen edistämistä annetun lain 1386/2010 mukaisesti.

Kotouttamisohjelma perustuu myös Ruotsin Skånesta otettuun malliin. Mallia kutsutaan nimeltä regional övrensammelse RÖK (alueellinen sopimus) ja tavoitteena on koota resurssit, joiden avulla vastasaapuneille voidaan taata mahdollisimman osallistuva vastaanotto. RÖK-mallin perusajatuksena on, että kunnat, viranomaiset, yhdistykset, elinkeinoelämä ja tutkimusyhteisö myötävaikuttavat siihen, että kaikki tuntevat olevansa tärkeä osa alueen tulevaisuutta, mikä on täysin uuden kotoutumislain tavoitteiden mukaista.

Suurin ero suhteessa aikaisempaan lainsäädäntöön on se, että se käsittää Suomen kaikki maahanmuuttajat muutostyystä riippumatta. Uuden kotoutumislain lähtökohtana on mm. vastata maahanmuutossa viimeisten 20 vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Laissa korostetaan kotoutumisen merkitystä ja sitä, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen keskeinen tekijä. Työikäisten maa-

hanmuuttajien osalta tavoitteena on, että he pääsevät työelämään ja heidän osaamisensa ja koulutuksensa saadaan suomalaisen yhteiskunnan käyttöön. Työ- ja elinkeinotoimistot ja kuntien maahanmuuttotyöntekijät auttavat Suomeen muuttavia alkuun.

Kotouttamisohjelman laatimistyöryhmän jäsenet ovat:

Folke Storbacka, Maalahti
Lena-Maria Kummel, Korsnäs
Mirja Högstrand, Kaskinen
Annica Riddar, Kristiinankaupunki ja
Aida Simidzija, Närpiö
Lilian Ivars on vastannut ohjelman kirjoittamisesta

OSALLISENA SUOMESSA

K5

2. Ulkomaalais-/maahanmuuttajatilanne K5:n alueella

Tilastokeskuksen tiedot ulkomaalaisten lukumäärästä K5-alueella 31.12.2010 ei anna täysin oikeaa kuvaa tilanteesta. Tilastoon sisältyvät A-oleskeluluvan saaneet maahanmuuttajat.

Monet työperusteiset maahanmuuttajat tulevat EU-alueen ulkopuolisista maista. Työsopimuksensa vuoksi he saavat usein B-luvan, eli tilapäisen oleskeluluvan työsopimuksen pituudesta riippuen. Maahanmuuttajien määrä on siten käytännössä tilastolukuja suurempi.

Väestö eri kielten mukaan sekä ulkomaan kansalaisten määrä 31.12.2011

	Väestömäärä	Suomenk.	Ruotsink.	Muu kieli	Ulkom. kansal.	%
Kaskinen	1 404	929	387	88	79	6,3
Korsnäs	2 249	70	1 994	185	210	9,3
Kristiinankaupunki	7 096	2 963	3 976	157	196	2,8
Maalahti	5 614	537	4 871	206	234	4,2
Närpiö	9 412	548	8 123	741	763	8,1

Lähde: tilastokeskus

Ulkomaalaisten määrä on lisääntynyt tasaisesti viimeisten 20 vuoden aikana sen jälkeen kun pakolaisia otettiin vastaan Närpiössä 1988 sekä Korsnäsissä ja Maalahdessa 1989. Ensimmäiset ryhmät olivat vietnamilaisia venepakolaisia. Entisessä Jugoslaviassa käydyin sodan seurauksena yli kaksi miljoonaa ihmistä pakeni ja hajaantui maailmalle. Entisestä Jugoslaviasta tuli pakolaisia myös Närpiöön, Korsnäsiin ja Maalahden eri ryhmissä vuosina 1992 - 2002. Maalahti vastaanotti ryhmän Bahaiuskontoon kuuluvia pakolaisia Iranista vuonna 2000. Kristiinankaupunki vastaanotti vuonna 2001 afgaanipakolaisia ja samana vuonna Närpiöön tuli Kroatian serbialaisia pakolaisia. Maalahti ja Korsnäs vastaanottivat pakolaisia Burmasta vuosina 2007 - 2009. Punainen Risti ylläpitää vuodesta 2009 alkaen turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusta Kristiinankaupungissa.

Maahanmuuton tärkein syy on 1990-luvun lopusta ja 2000-luvun alusta alkaen vallinnut työvoiman puute. Työntantajat ovat rekrytoineet työvoimaa Vietnamista, Bosniasta, Baltian maista, Puolasta, Venäjältä ym. Itä-Euroopan maista.

Työvoimaa on tarvittu mm. metalliteollisuuteen, kasvihuonealalle sekä maanviljelyn sivuelinkeinoihin.

www.migri.fi -sivuilla on tietoja säännöistä, joita sovelletaan Suomessa työskentelylle sekä oleskeluluvan voimassaolosta.

TYÖSKENTELY SUOMESSA

Ulkomaalainen, joka aikoo työskennellä Suomessa, tarvitsee yleensä työntekijän oleskeluluvan, kun taas itsenäisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana työskentelevän tulee anoa elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.

Määräyksestä on kuitenkin monta poikkeusta. Mm. EU:n jäsenmaiden kansalaiset ja niihin verrattavissa olevat henkilöt eivät tarvitse työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.

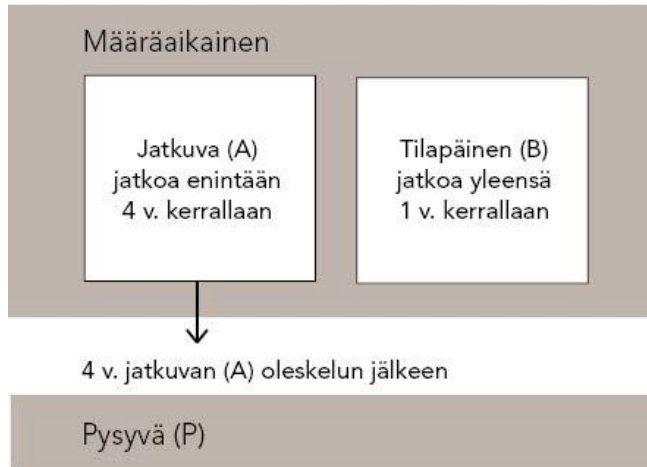
Oleskeluluvan voimassaoloaika ja lupatyypit

Oleskelulupa myönnetään joko määräajaksi tai pysyvästi. Määräaikainen oleskelulupa myönnetään oleskelun luonteesta riippuen joko tilapäisenä tai jatkuvana oleskelulupana. Ensimmäinen oleskelulupa on aina määräaikainen.

Oleskelun status ilmoitetaan kirjainkoodilla oleskeluluvassa:

- Jatkuvan oleskeluluvan kirjainkoodi on A

- Tilapäisen oleskeluluvan kirjainkoodi on B
- Pysyvän oleskeluluvan kirjainkoodi on P
- Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EY-oleskeluluvassa on merkintä P-EY.

Lähde: www.migri.fi

Kotoutumislain soveltamisalaa laajennetaan koskemaan kaikkia Suomessa asuvia maahanmuuttajia, joilla on voimassaoleva oleskelulupa tai, joiden oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.

Oleskeluluvan statuksella (A- tai B-status) ei ole merkitystä soveltamisalan osalta, koska myös maahan tilapäisesti muuttavilla henkilöillä, esim. opiskelijoilla ja henkilöillä, joille on myönnetty tilapäinen oleskelulupa työn takia, on mahdollisuus käyttää laissa ilmoitettuja toimenpiteitä ja palveluja.

Lain soveltamisala koskee siten myös EU-maiden ja Pohjoismaiden kansalaisia sekä heidän perheenjäseniään.

Lakia ei sovelleta kansainvälistä suojelua (turvapaikanhakija) hakeneisiin henkilöihin tai henkilöihin, jotka oleskelevat maassa viisumin perusteella tai viisumivapaasti (turistit). Lakia ei myöskään sovelleta oleskelulupaa en-

simmäistä kertaa hakeviin henkilöihin, ennen kuin lupa on myönnetty.

OSALLISENA SUOMESSA

3. Kotoutumislain tarkoitus

Kotoutumislain uudistuksen (aikaisempi 1990-luvulta) tarkoituksena ja tavoitteena on:

- Uudessa laissa otetaan huomioon kaikki, jotka eri syistä muuttavat Suomeen.
- Edistää kotoutumisen kaksisuuntaisuutta. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön välistä vuorovaikutusta.
- Lisätä kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuutta ja parantaa niiden seuranta.
- Parantaa maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjausta. On tärkeää, että ulkomaalaiset saavat maahanmuuton alkuvaiheessa tietoja suomalaisesta yhteiskunnasta, oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä neuvontaa kielikoulutuksesta ja työhauasta.
- Estää haavoittuvien ryhmien syrjäytymistä. Näihin ryhmiin kuuluvat esimerkiksi vammaiset ja iäkkäät ihmiset sekä vaikeassa tilanteessa elävät lapset ja naiset.
- Lisätä maahanmuuttajan osallisuutta.
- Vahvistaa pakolaisten hallittua sijoittamista kuntiin.

4. Kunnan sitoumukset

Kotoutumislain 3 luvun 29 §:ssä määritellään kotoutumisen edistämisen yleiset tavoitteet paikallisella tasolla.

”Kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea paikallisesti tai seudullisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Tavoitteena on lisäksi edistää hyviä etnisiä suhteita ja kulttuurien välistä vuoropuhelua ja maahanmuuttajaryhmien osallisuutta sekä tukea mahdollisuuksia oman kielin ja kulttuurin säilyttämiseen”.

”Maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa”.

4.1 Ohjelman strateginen suunnittelu ja seuranta kunnassa

Yleisesti voidaan todeta, että maahanmuuttajien palvelutarpeet on tarkasteltava kokonaisuutena, johon kuuluu mm. koulutus, perusturva ja asuminen. Maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet edellyttävät, että peruspalvelut sopeutetaan heille ja että heille on palveluja.

Tulkitsemista ja kääntämistä tulee järjestää asioissa, joita maahanmuuttaja ei hallitse ruotsin tai suomen kielen puutteellisen kielitaidon takia. Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän (1 luku 5 §).

Kotoutumislain 3 luvun 32 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Ohjelma otetaan huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousar-

viota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Kunnan kotouttamisohjelman suunta- viivoista määrätään 3 luvun 33 §:ssä.

Maahanmuuttajien palvelutarve on huomioitava kuntien taloussuunnitelmassa ja talousarviossa sekä strategia-asiakirjoissa ja sen tulee olla luonnollinen osa kunnan toimintaa.

Suomen kuntaliiton maahanmuuttopoliittisissa linjauksissa korostetaan, että kunnilla on tärkeä tehtävä maahanmuuttajien osallisuuden sekä yhdenvertaisuuden ja eri väestöryhmien välisten hyvien suhteiden edistämiseksi. Tulevaisuuden alueet ja kunnat ovat monikulttuurisia ja kansainvälisesti verkottuneita toimijoita. Suomen sekä maakuntien ja kuntien elinvoimaisuus edellyttää osaavaa työvoimaa hallinnossa, yrityksissä ja järjestöissä.

Vastuutahot: Kuntien päättävät toimielimet
--

4.2 Suunnitelma kunnan yleisistä maahanmuuttajapalveluista painopisteenä kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille sekä oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa, kotoutumislaki 3 luvun 30 §. Kunnan yleisten palvelujen tavoitteena on:

- tarjota K5-alueen maahanmuuttajille samaa palvelua kuin muille asukkaille,
- huomioida kulttuuriset ja uskonnolliset erityispiirteet,

- että henkilöstöllä on tarvittavat tiedot ja osaaminen työskenneläkseen maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden parissa.

Kunnan sektorit laativat toimenpidesuunnitelman palvelujen toteuttamisesta maahanmuuttajien tarpeita vastaavalla tavalla. Toimenpidesuunnitelmat kootaan kotouttamisohjelman II osaan.

4.2.1. Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelut ovat maahanmuuttajien käytettävissä yhtä lailla kuin muiden kuntalaisten. Kunta vastaa sosiaalipalvelujen järjestämisestä. Sosiaalipalvelut jaetaan **yleisiin sosiaalipalveluihin**, joihin kuuluvat sosiaalityö, pakolaistyö, kasvatus- ja perheasioita koskeva neuvonta, kotipalvelu, asumispalvelut, laitoshoido, perhehuolto sekä omaishoidon tuki.

Muut nk. **erityiset sosiaalipalvelut**, joista kunta vastaa, ovat lastensuojelu, lastenvalvojan työtehtävät, perheasioiden sovittelu, adoptioneuvonta, päihdepalvelut, vammaisten palvelut ja tukitoimet sekä kehitysvammaisten erityishuolto.

Lisäksi niihin kuuluu toimeentulotuen ja muiden sosiaalietuuksien maksaminen. **Tarvittaessa sosiaalipalvelutilanteissa käytetään tulkkia.**

Maahanmuuttajien kotoutumista tukevat erityisjärjestelyt, palvelut ja henkilöstön koulutus edellyttävät lisäresursseja sosiaalisektorin eri osa-alueilla.

Vastuutahot: Kuntien perusturvalautakunnat

4.2.2. Terveysten- ja sairaanhoito

K5-alueella on neljä terveyskeskusta: Maalahden-Korsnäsin tk, Närpiön tk, Kaskisten tk ja Kristiinankaupungin tk. Terveysten- ja sairaanhoitopalvelut järjestetään kansanterveyslain mukaisesti ja ne käsittävät kaikki kuntalaiset. K5-alueen yhteinen psykososiaalinen yksikkö on sijoitettu Närpiöön.

Maahanmuuttajat, joilla ei ole riittävää ruotsin tai suomen kielen taitoa, voivat käyttää terveyden- ja sairaanhoidon palveluja tulkin avustamina.

Humanitaarisista syistä saapuneet maahanmuuttajat, eli henkilöt, joille on myönnetty pakolaisstatus, tarvitsevat usein pitkäaikaisia hoito- ja hoivapalveluja.

K5:n monikulttuurisen terveyttä edistävän hankkeen (2009-2010, hankkeen vetäjä Mirja Högstrand) puitteissa laadittiin seuraavat oppaat, jotka sairaan- ja terveydenhoito voi käyttää työvälineinä.

Lyhennelmä Islam-oppaasta
Opas tulkin käyttämisestä viranomaisille

Raskausaika - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä

Synnytys - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä

Vauvan ensimmäiset kuukaudet - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä

Lapsiperheen lääkkeet - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä

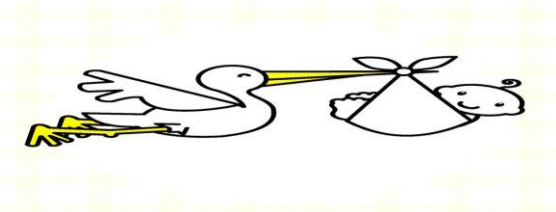
Tavallisimmat lastensairaudet - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä

Neuvolan rokotusopas - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä

Esitiedot neuvolaan - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä

EPDS-kyselylomake - ruotsi, suomi, bosnia, vietnam, venäjä, englantia

Oppaat ovat saatavilla K5:n kotisivuilta
www.kviisi.fi/julkaisut

Psyykkisen terveyden hoitamiseksi on K5:den puitteissa vuodesta 2012 alkaen kehitetty uusi psykososiaalinen yksikkö. Toimintaa on selostettu Mielen-terveysstrategiassa 2010 - 2015.

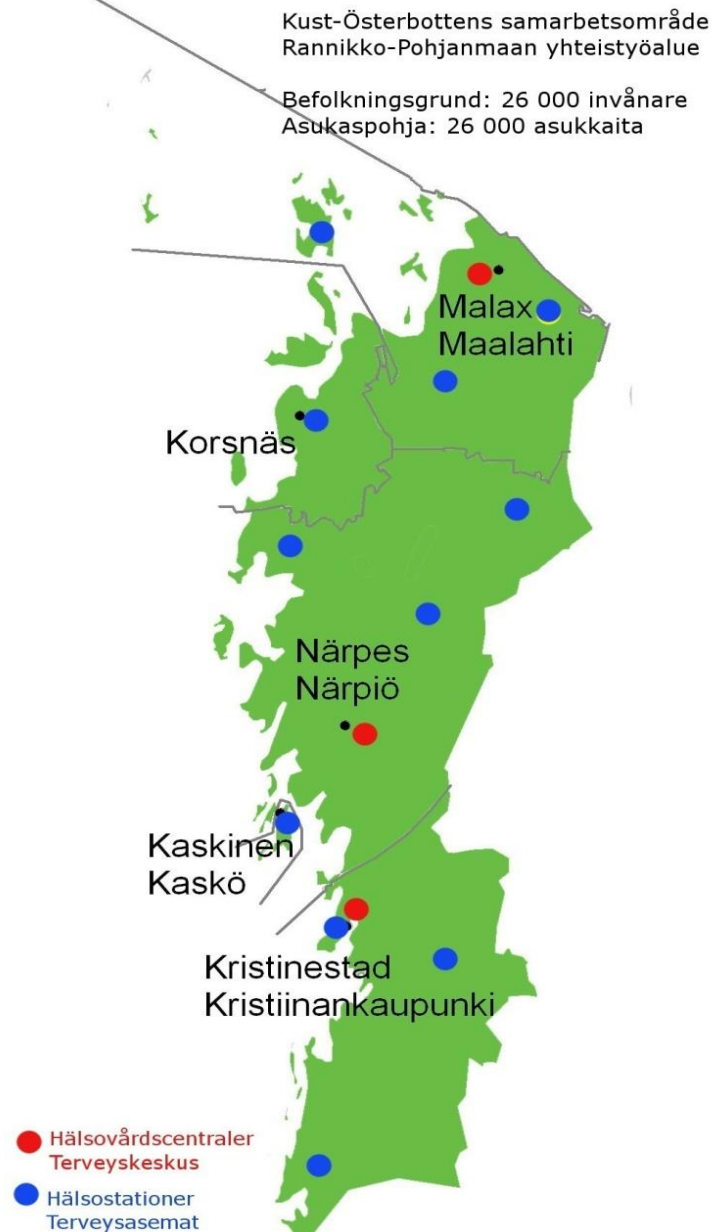
Mielenterveysstrategia koskee maahanmuuttajia yhtä lailla kuin muuta väestöä. Strategian visiota kuvaillaan seuraavasti: *”Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymässä mielen-terveyttä tarkastellaan kokonaisuutena, jossa ehkäisevä ja edistävä työ ovat vuorovaikutuksessa hoitojärjestelmän kanssa. Peruspalveluissa tehtävä mielen-terveyden edistäminen sekä varhainen puuttuminen konkretisoituvat esimerkiksi perhetyössä, neuvoloissa, kouluissa, päivähoitossa sekä yleisemmin sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoidon piiriin pääsee portaittain rakennetun järjestelmän kautta, jossa alueellisella tasolla toimivan psykososiaalisen tiimin osaamisalueeseen kuuluvat lääketieteellinen ja psykologinen hoito ja psykiatria. Palveluiden asiakkaat ja heidän omaisensa otetaan mukaan palveluiden suunnitteluun, ja pyrkimyksenä on räätälöidä asiakkaiden omista tarpeista lähteviä selkeitä hoitoketjuja”*

Mielenterveysstrategia on luettavissa K5:n kotisivulla, www.kviisi.fi/julkaisut

Maahanmuuttajataustaisen henkilöstön määrä lisääntyy jatkuvasti hoitosektorilla. Muutos on myönteinen ja sitä on tuettava, toisaalta ymmärryksen luomiseksi monikulttuurista yhteiskuntaa kohtaan ja toisaalta jotta maahanmuuttajataustaisten potilaiden ymmärrys

hoitojärjestelmää kohtaan lisääntyisi, kun henkilöstön keskuudessa on ”omia tulkkeja”. Terveystieteellisen koulutuksen saaneet maahanmuuttajat ehkäisevät lisäksi työvoiman puutetta. Henkilöstön jatkuva hoidon monikulttuurisuuden jatkokoulutus on tärkeä ja tarpeellinen.

Vastuutahot: Kuntien perusturvalautakunnat

4.2.3. Koulutus

Lasten päivähoidon järjestelyt vaihtelevat K5:n alueen kunnissa. Maalahdes- sa ja Närpiössä lasten päivähoito kuuluu koulutussektorin alaisuuteen ja muissa kunnissa sosiaalisektorin alaisuuteen.

Kunnallista päivähoitoa järjestetään 0-6-vuotiaille lapsille sekä koko- että puolipäivähoitona päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja/tai ryhmäperhepäivähoidossa. Kunnallisen päivähoidon vaihtoehtoja ovat kotihoidon tuki sekä lapsen yksityisen hoidon tuki. Lasten päivähoito on hoitoa, huolenpitoa ja kasvatusta ja sen tavoitteena on tukea kotien kasvatustyötä. Vanhemmillä on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja siksi päivähoidon ja perheen läheinen yhteistyö on tärkeä.

Alkuvaiheessa on useimmissa tapauksissa tarpeen käyttää tulkkia eri tilanteissa ennen kuin maahanmuuttajaperheen kielitaito on kehittynyt. On tärkeää selittää yhteiskuntajärjestelmän rakennetta ja miten se toimii. **Tulkinta on tarpeen erityisesti lasten päivähoitoa koskevissa tilanteissa.** Maahanmuuttajataustaisen henkilökunnan palkkaamisen myötä vältetään puutteellisesta kielitaidosta tai kulttuurieroista johtuvista väärinkäsityksistä. Maahanmuuttajataustaisten lasten määrän tietty rajoittaminen voidaan pitää aiheellisena päivähoitossa, jotteivät kielellinen kehitys ja kotoutuminen vaikeudu.

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden perusopetus

Maahanmuuttajataustaisiin lapsiin sovelletaan perusopetuslakia. Oppivelvollisella lapsella on oikeus saada perusopetusta tai saada vastaavaa opetusta muulla tavalla.

Oppivelvollisuus ja oikeus saada esiopetusta koskevat kaikkia Suomessa vakinaisesti asuvia lapsia. Kunta tai muu opetuksen järjestäjä voi ottaa lapsen oppilaaksi perusopetukseen tai esiopetukseen, vaikka lapsi ei vakinaisesti asuisikaan kunnassa, jossa hän oleskelee (koskee esimerkiksi turvapaikkaa hakevia lapsia). Maahanmuuttajien opetusta järjestetään yleisopetuksessa, jossa oppilaat saavat tukea tarpeidensa mukaisesti, tai perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmässä. Valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa tarvittavat tiedot perusopetukseen siirtymiselle sekä edistää oppilaan kotoutumista ja kehitystä. Perusopetuslain mukaan koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi.

Niin kutsuttujen kieliluokkien käyttöön ottaminen on tärkeää lasten kielen harjoittelua ajatellen. Panostamalla alkuvaiheessa ruotsin vaihtoehtoisesti suomen kielen opetuksen helpotetaan oppilaiden tulevaa koulunkäyntiä sekä varsinaisesta kotoutumista lähiyhteiskuntaan. Kieliluokkien tavoitteena on antaa oppilaalle mahdollisimman hyvä kielitaito, jotta hän myöhemmin voi seurata tavallisessa luokassa annettavaa opetusta.

Maahanmuuttajataustaisille oppilaille järjestetään valmistavaa opetusta heidän ensimmäisenä vuotenaan kunnassa. Heidät integroidaan mahdollisimman pian käytännön aineisiin ja heille järjestetään erillistä opetusta kielissä ja teoreettisissa aineissa ennen kuin heidät siirretään ikänsä tai osaamistasonsa mukaiseen luokkaan.

Perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista opetusta sen mukaan mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan oppilaiden enemmistö kuuluu. Oppilailta on oikeus saada oman uskonnon opetusta, jos vähintään kolme samaan

uskontoon kuuluvaa oppilasta asuu saman kunnan alueella ja heidän huoltajansa anovat tällaista opetusta.

Oman äidinkielen opetus vahvistaa oppilaan monikulttuurista identiteettiä ja luo toiminnallista kaksikielisyttä. Tieteelliset tutkimukset osoittavat, että lasten ja nuorten vahva kotikieli on suureksi avuksi uusien vieraiden kielten opetuksessa.

Opettajille ja koulun henkilökunnalle tulee järjestää jatkuvaa jatkokoulutusta monikulttuurisesta koulusta ja sen haasteista, jotta maahanmuuttajataustaisille oppilaille voidaan luoda yhdenvertaiset koulutusedellytykset.

Suomen kuntaliiton maahanmuuttopolitiittisissa linjauksissa huomautetaan, että suuri osa maahanmuuttajista on lapsia ja nuoria. Kuntia kehoitetaan panostamaan resursseja koulutukseen ja opetukseen, jotka ovat tärkeitä maahanmuuttajien kotoutumiskeinoja. Myös aikuisten maahanmuuttajien integroitumista yhteiskuntaan voidaan edistää lasten ja nuorten koulunkäynnin kautta. On välttämätöntä huolehtia siitä, että ettei kuntiin synny oppilaitoksia, joiden oppilasaines muodostuu yksinomaan tai lähes ainoastaan maahanmuuttajataustaisista oppilaista. Maahanmuuttajalasten tiivis vuorovaikutus kantaväestön lasten kanssa parantaa yhteenkuuluvuutta, nopeuttaa maahanmuuttajien kielen opetusta sekä lisää osallistumista yhteiskuntaan. Kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön on tärkeä kutsua maahanmuuttajaoppilaiden vanhemmat.

Vastuutahot: Kuntien koulutuslautakunnat, perusturvalautakunnat

Toisen asteen koulutus

Toisen asteen koulutukseen kuuluvat lukio- ja ammattikoulutus. Lukiossa maahanmuuttaja voi opiskella suomen tai ruotsin kieltä suomi tai ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan ja omaa äidinkieltään osana koulun normaalia opetusta. Jos maahanmuuttajaoppilaat ovat vastasaapuneita, heille järjestetään ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Tavoitteena on antaa opiskelijalle riittävät kielelliset, kulttuuriset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten. Koulutuksen laajuus on 20 - 40 kurssiviikkoa.

Närpiön Söffissä on mahdollisuus käydä kymmenes lukuvuosi, jolloin oppilailla on mahdollisuus parantaa kielitaitoa ja yleissivistystä ennen toisen asteen koulutukseen siirtymistä.

Sekä valmistavaan koulutukseen että ammatilliseen peruskoulutukseen pääsyn edellytyksenä on riittävä kielitaito ja yleiset opiskeluvälmiudet. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijavalinnassa voidaan soveltaa joustavaa valintaa, jossa voidaan ottaa huomioon opiskelijan henkilöön liittyviä erityisiä syitä.

Tavoitteena tulee olla, että myös maahanmuuttajanuoret saavat lukio- tai ammatillisen perustutkinnon toiselta asteelta, valmiuden elinaikaiseen oppimiseen ja työelämään.

Vastuutahot: Kuntien koulutuslautakunnat ja Yrkesakademien i Österbotten

Aikuisten maahanmuuttajien koulutus

Aikuisille maahanmuuttajille järjestetään kielikursseja ja tiedotusta yhteiskunnasta lähinnä vapaan sivistyksen toimesta. Kielikursseja järjestävät K5-alueen neljä kansalaisopistoa ja Söffin maahanmuuttajalinjat I ja II. Erityinen tarve on kehittää päivisin työssä olevien työperusteisten maahanmuuttajien kielen opetusta. Osallisena Suomessa/K5 -hankkeen puitteissa kehitetään virtuaalinen oppimisympäristö tähän tarkoitukseen. Kansalaisopiston kielten opettajat saavat uuden työvälineen, jolla he voivat kehittää opetustaan edelleen ja työperusteiset maahanmuuttajat voivat opiskella kieltä heille parhaiten sopivana ajankohtana. Österbottens Yrkesakademi kehittää myös hankkeiden puitteissa virtuaalista opetusta nuorten sopeutetun kielten opetuksen tarpeeseen.

Osallisena Suomessa/K5 -hankkeen virtuaalisen oppimisympäristön kautta opiskelija voi opiskella ruotsia ja yhteiskuntaoppia etäopiskeluna hänelle parhaiten sopivana ajankohtana.

4.2.4. Asuminen

Asunnon saanti on tärkeä tekijä maahanmuuttajan viihtyvyyttä ja elämänlaatua ajatellen. K5-alueella on puutetta asunnoista. Kylissä nähtävä myönteinen ilmiö on, että kun iäkkäämmät ihmiset myyvät asuintalonsa ja muuttavat keskustaan, talon ostaa maahanmuuttaja. Kylä säilyttää elinvoimaisuutensa, jos siellä elää ja toimii perheitä.

Kuntien omat kiinteistöyhtiöt ja yksityiset yhtiöt ovat tärkeitä toimijoita, jotka huolehtivat siitä, että myös maahanmuuttajaperheille on tarjolla asuntoja. Asuntojen yleisiä sääntöjä, esim. jätteenlajittelu ja muut määräykset, koskeva tiedotus tulee käänntää eri kielille väärinkäsitysten välttämiseksi.

4.2.5. Vapaa-aika ja kulttuuri

Aktiivinen ja mielekäs vapaa-aika on tärkeä kuntalaisten viihtyvyyttä ajatellen. Maahanmuuttajille tulee olla helposti saatavilla olevia tietoja esim. kulttuuri-, kirjasto-, nuoriso- ja liikuntapalveluista ja kunnan tarjoamista muista toiminnoista.

Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö on tärkeä, jotta maahanmuuttajia voidaan kannustaa osallistumaan eri vapaa-ajantoimintoihin.

Hankevaroja on haettavana mm. liikuntatoimintaa ja yhdistysten muuta toimintaa varten, kun toiminnan yhtenä tavoitteena on molemminpuolinen in-

tegraatio. Eri kansanryhmien vuorovai-
kutukset vapaa-aikana auttaa ehkäise-
mään syrjäytymistä ja muukalaisviha-
mielisyyttä. Tältä osin yhdistysten vas-
taavilla henkilöillä on tärkeä rooli. Alu-
eelta löytyy monia hyviä esimerkkejä
yhdistyksistä, jotka aktiivisesti ovat ot-
taneet maahanmuuttajia mukaan toi-
mintaan; Punainen Risti, Martat, jalka-
pallo yhdistykset, metsästysseurat,
psykososiaaliset seurat, monikulttuuri-
nen yhdistys ja rauhanyhdistys. Myös
seurakunnat ovat olleet aktiivisia ja
osoittaneet omaavansa valmiutta lä-
hestyä uusia asukkaita.

Vastuutahot: Kulttuuri- ja vapaa-
ajanlautakunnat, kolmannen sektorin
yhdistykset

4.3 Kunta kotoutumisen edistämi- sen koordinoitaviranomaisena sekä eri toimenpiteistä vastaa- vat toimijat

K5-alueen jokaisella kunnalla on ollut
yleinen ja koordinoiva vastuu maa-
hanmuuttajien kotoutumisesta. Uutta
tässä kotouttamisohjelmassa on se,
että luodaan yhteinen malli koko K5-
alueelle.

4.3.1 Yhteinen malli K5-alueelle

K5-kunnat voivat Skånen nk. RÖK-
mallin mukaisen alueellisen sopimuk-
sen perusteella tehdä yhteistyötä ko-
toutumisasioissa ja luoda yhteisen
strategian kotoutumislain mukaisten
velvollisuuksiensa hoitamiseksi.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen
Vaasan yksikkö on käynnistänyt Poh-
janmaalla RÖK-mallia vastaavan
hankkeen. Hankkeen nimi on Maa-
hanmuuttajasta kuntalaiseksi (Från
invandrare till kommuninvånare).

Hanketta (2012 - 2013) rahoittaa Eu-
roopan Sosiaalirahasto ja sen tarkoi-
tuksena on edistää maahanmuuttajien
kotoutumista yhteistyö- ja kehityspro-
sessin avulla. Kehitystyö perustuu
seudun vahvaan kotoutumisasioiden
asiantuntemukseen, hyvään työtilan-
teeseen sekä maahanmuuttajien kehi-
tysprosessiin osallistumiseen.

Hankkeen tavoitteena on laatia mm.
alueellisia kotoutumista edistäviä yh-
teistyösopimuksia. Hanke on Terveys-
den ja hyvinvoinnin laitoksen (THL),
K5:n, Pietarsaaren seudun ja Vaasan
kaupungin yhteistyöhanke. Asiantunti-
jatukena toimii Skånen lääninhallitus
heidän RÖK-mallinsa pohjalta.

K5 on hankkeen yhteistyötaho. Ta-
voitteena on etsiä alueet, joilla voitai-
siin käyttää "Alueellinen sopimus" -
mallia kuntayhtymän viidessä kunnas-
sa.

Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita
pakolaisten vastaanotto, jossa voidaan
tehdä alueellista yhteistyötä ja koordi-
noida resurssit. Tällaisia koordinoivia
resursseja voisivat olla esim. kielikurs-
sien, tulkkauspalvelujen, sosiaali- ja
terveydenhuoltopalvelujen yhteensovit-
taminen.

K5:llä on jo useita työryhmiä, jotka te-
kevät yhteistyötä. Esimerkkinä voidaan
mainita:

- Kuntien johtoryhmä
- K5:n sosiaalihuollon työryhmä
- Äitien terveydenhoito
- Lastenneuvolan ryhmä
- Kouluterveydenhuollon ryhmä
- Sosiaalityöntekijöiden ryhmä
- Kotouttamisohjelman laatimis-
ryhmä
- Kansalaisopistojen rehtoreiden
ja kieltenopettajien työryhmä,
Osallisena Suomessa /K5-
hanke

Alueellinen yhteistyö maahanmuuttajan kotoutumisen resurssina Pohjanmaalla

Kuva: Marjo Hannu-Jamo, projekti Maahanmuuttajasta kuntalaiseksi

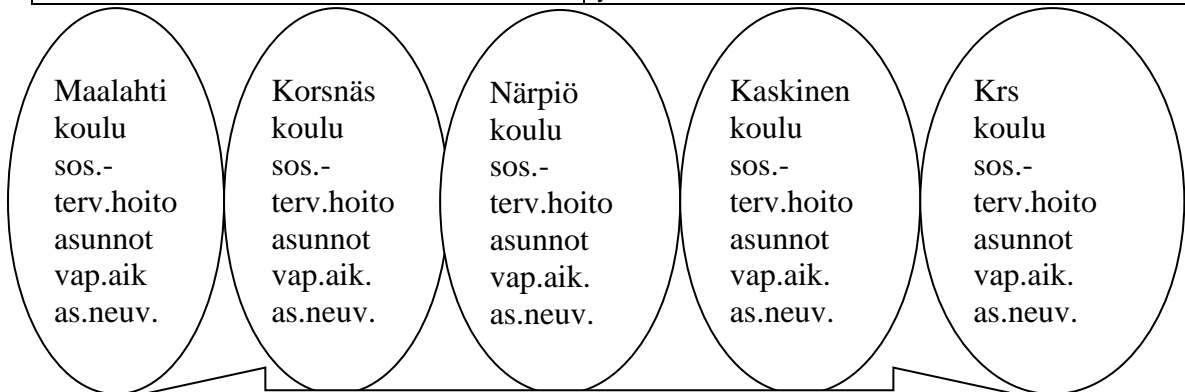
K5:n kotoutumisen edistämismalli. Alueellinen sopimus (RÖK) -mallin mukainen yhteistyö sopusoinnussa uuden kotoutumislain kanssa. Kuntien välillä laaditaan yhteistyösopimus.

KUST-ÖSTERBOTTENS SAMKOMMUN FÖR SOCIAL- OCH PRIMÄRHÄLSOVÅRD
RANNIKKO-POHJANMAAN SOSIAALI- JA PERUSTERVEYDENHUOLLON KUNTAYHTYMÄ

Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymä on viiden jäsenkunnan maahanmuuttaja- ja kotoutumisasioiden yhteinen organisaatio.

<p>Kotoutumislautakunta</p> <ul style="list-style-type: none"> - valmistelee K5:n hallituksessa käsiteltävät asiat, jotka jollain tavalla liittyvät kotoutumiskysymyksiin - käsittelee eri viranomaisten, esim. ELY-keskuksen, ministeriöiden ym. lausuntoja - antaa ehdotuksia kotoutumista edistäviksi toimenpiteiksi - jäseniä K5-alueen kaikista kunnista 	<p>Henkilöstö</p> <p>K5:n maahanmuuttajakoordinaattori</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastaa kotoutumiseen liittyvien asioiden kehittämisestä - valmistelee lautakunnassa käsiteltävät asiat - kuntien sektoreiden ja viranhaltijoiden yhteyshenkilö - vastaa yhteisen kotouttamisohjelman juurruttamisesta kunnissa <p>Welcome office - maahanmuuttajille ja muille kuntalaisille suunnattua neuvontaa ja ohjausta. Tiedotuksesta vastaava henkilöstö, joka kiertää K5:n kunnissa</p>
--	---

Viranomaiset:
Työ- ja elinkeinotoimisto
Poliisi
Maistraatti
Kansaneläkelaitos
Maahanmuuttovirasto
Ym. viranomaiset

4.3.2 Tiedotusta yhteiskunnasta

Maahanmuuttajalle annetaan tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Perustietoaineisto annetaan kaikille Suomeen muuttaville oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä.

Edellisen EU-ohjelmakauden aikana tuotettiin tiedotusmateriaalia eri hankkeissa, joille myönnettiin ESR-rahoitusta. SHAISYD-hanke laati mm. esitteen ”**Askel askeleelta uudessa maassa**” (Steg för steg i det nya landet). Esitteessä on tietoa oleskeluvasta ja siinä on myös poliisin, työ- ja elinkeinotoimiston, maistraatin, kansaneläkelaitoksen ja verotoimiston tiedot. Esitteestä saa tietoa siitä, miten avataan pankkitili ja vaihdetaan ajokortti ulkomaalaisesta suomalaiseen. Esitteessä on myös tietoa kunnan palveluista; esim. terveyden- ja sairaanhoidosta, kielikursseista, koulusta ja päiväkodeista, kirjastoista sekä vapaa-ajan toiminnoista.

Toinen tiedotusmateriaali, joka on laadittu sisäasiainministeriön ESR-hankkeiden kattojärjestönä toimivan Alpo-hankkeen puitteissa on esite ”Tervetuloa Suomeen”: Esite on käännetty 15 kielelle ja löytyy sähköisessä muodossa osoitteessa www.lifeinfinland.fi. Painetussa muodossa esite on saatavilla ruotsiksi, suomeksi, englanniksi ja venäjäksi.

Esitteen sisältö on seuraava:

1. Tervetuloa Suomeen
Asuminen, oleskeluoikeus, oleskelulupa, maistraatti, pankkitili, Internet, kirjasto, posti, sairausvakuutus, suomen kielen kurssit, tulkki, tulkit-

semien ja kääntäminen, tulli, kotoutuminen, kriisit.

2. **Työ:** miten haen työtä, entä jos en saa työtä, yrityksen perustaminen, verokortti, eläke, suomalainen työpaikka.
3. **Opiskelu:** aikuiset ja opiskelu, kelpaako tutkintoni Suomessa?, voisinko opiskella uuden ammatin?, kuinka paljon opiskelu maksaa?, voiko Suomessa opiskella muilla kielillä?
4. **Lapset**, perhe ja vanhukset; avioliitto, lapsen sukunimi, avioero, lapsilisä, äitiys- ja isyysraha, hoitovapaa, lapsen päivähoito, koulu, väkivalta perheessä, vanhukset, eläke.
5. **Terveys:** lääkäri, työterveyshuolto, suun terveys, raskaus; raskauden ajan terveydenhuolto, vauvan hoitaminen, vammaiset, hätätilanteet.
6. **Arki:** Ajokortti, kaupat, virastot, alkoholi ja huumeet, vapaa-aika, juhlapäivät.
7. **Suomi ja suomalaiset:** Millainen maa Suomi on, ilmasto, millaisia suomalaiset ovat; kohteliaisuus, tervehtiminen, liikenne, luonto, eläimet, suomalainen perhe, suomalainen koti, suomalainen ruoka, Suomen historia, politiikka ja hallinto, hyvinvointivaltio, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, äänestys ja tasa-arvo, Suomen kansalaisuus, uskonto Suomessa.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan jokainen kunta ja viranomaislainen on velvollinen huolehtimaan siitä, että tiedotus on päivitetty ja helposti käytettävissä.

4.3.3. Neuvonta- ja ohjauspalvelut

Pohjanmaalla käynnistetään keväällä 2012 "Welcome office", joka on maahanmuuttajien, työnantajien ja neuvontapalveluja tai yhteiskuntaa koskevia tietoja tarvitsevien muiden toimijoiden neuvonta- ja ohjauskeskus.

Vaasan kaupunki on hankkeenomistaja ja K5 ja Pietarsaaren seutu ovat osatoiteuttajia.

K5:n Welcome office -hankkeeseen osallistuvat Maalahden ja Korsnäsin kunnat sekä Närpiön ja Kaskisten kaupungit.

Toiminta on kiertävä, jotta hankkeenvetäjä on maantieteellisesti lähellä käyttäjiä. Tarkoituksena on, että Welcome officen toiminta pysyväistetään kaksivuotisen hankeajan jälkeen.

4.3.4. Alkukartoitus

Uuden kotoutumislain mukaan maahanmuuttajalla on oikeus alkukartoitukseen, jos maahanmuuttaja on rekisteröity työttömäksi, työnhakijaksi työtai elinkeinotoimistossa tai itse pyytää tilanteensa kartoittamista. Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään tätä tarkoitusta varten tarvittavassa laajuudessa maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. (Kotoutumislaki 2. luku 9 §).

Valtioneuvoston kotoutumisen edistämiseen liittyvää alkukartoitusta koskevan asetuksen mukaan alkukartoituksen tulee perustua seuraavaan sisältöön:

- 1) luku- ja kirjoitustaito
- 2) suomen ja ruotsin kielen taito
- 3) opiskelutaidot ja -valmiudet
- 4) aikaisempi koulutus ja työkokemus
- 5) erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet
- 6) omat työllistymis- ja koulutustarpeet;
- 7) elämäntilanne ja siitä johtuvat palvelutarpeet

Alkukartoitukseen voidaan sisällyttää alkuhaastattelussa saatujen tietojen perusteella muun muassa seuraavia tarkentavia toimenpiteitä:

- 1) henkilön osaamisen kartoitus ja tunnistaminen,
- 2) luku- ja kirjoitustaidon selvittäminen,
- 3) suomen ja/tai ruotsin kielen suullisen ja kirjallisen taidon selvittäminen,
- 4) opiskelutaitojen selvittäminen,
- 5) urasuunnittelu,
- 6) palvelutarpeiden kartoitus,

Alkukartoitusta varten on laadittu elektroninen lomake, jota kunnat voivat käyttää.

Alkuhaastattelu ja tarkentavat toimenpiteet tehdään maahanmuuttajan äidinkielellä tai kielellä, jota maahanmuuttajan voidaan todeta riittävästi ymmärtävän tai käyttämällä tulkkia. Alkukartoitus toteutetaan siten, että sen perusteella maahanmuuttajaa voidaan ohjata työmarkkinoille, tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin tai palveluihin. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan myös muun kuin kotoutumisen edistämisestä annetun lain (12 §) perusteella kotoutumissuunnitelmaan oikeutetun maahanmuuttajan tarve suunnitelmaan.

Kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta kotoutumisen edistämisestä annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista **700 euroa jokaisesta alkukartoitukseen osallistuneesta**. Korvaus voidaan maksaa saman henkilön osalta vain kerran.

Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että kunta on järjestänyt ainakin kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (570/2011) 1 §:n 2 momentin mukaisen alkuhaastattelun.

Lähde: Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista.

4.3.5. Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma. Tavoitteena on erilaisin toimenpitein ja palveluin tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Toimenpiteiden tulee edistää maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan (2. luku 11 §).

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon tai jos hän saa tilapäistä toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma laaditaan myös maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan rekisteröimisestä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan kuitenkin enintään yhden vuoden ajaksi. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttavaa kolmen vuoden enimmäisaikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella, jos se on perusteltua sen vuoksi, että maahanmuuttaja tarvitsee kotoutuakseen erityisiä toimenpiteitä (2. luku 12 §).

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto vastaavat kotoutumissuunnitelman laatimisesta maahanmuuttajalle. Kunta tai

työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus (2. luku 13 §).

Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös alaikäisille, jos siihen on tarvetta. Sama koskee perheitä, jos perheen kokonaistilanne sitä edellyttää.

Vastuutahot: K5:n kunnat sekä Suupohjan ja Vaasan työ- ja elinkeinotoimistot, Pohjanmaan TE-toimisto 1.1.2013 alkaen.

4.4 Suunnitelma lasten ja nuorten kotoutumisen sekä sosiaalisen identiteetin vahvistamisen edistämiseksi

K5-alueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laadittu ja hyväksyttiin kaikissa kunnissa vuoden 2011 aikana. Suunnitelma perustuu 1.1.2008 tarkistettuun lastensuojelulakiin. Lastensuojelulain mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lasten hyvinvoinnin järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Yleisesti voidaan sanoa, että K5:n lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma käsittää kaikki lapset ja nuoret taustasta riippumatta.

Suunnitelma käsittää sekä ehkäisevän työn että lapsikohtaisen hyvinvoinnin ja suunnitelmassa on tietoja seuraavista asioista:

- 1) lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvointitilanteesta;
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista,

- 3) lastensuojelun tarpeesta kunnassa,
- 4) lasten ja nuorten hyvinvointiin varatuista resursseista,
- 5) lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä,
- 6) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä,
- 7) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Suunnitelman 6. kohdassa, Strateginen suuntaus ja priorisointi sekä keskeiset kehittämissuhteet, on seuraava visio:

”K5:n visio lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista on tarjota heille tarpeen mukaista tasa-puolista ja oikea-aikaista palvelua asuinpaikasta, äidinkielestä ja kulttuuritaustasta riippumatta. Lapsilla ja nuorilla on oikeus ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa ja heillä on oikeus saada suojelua kaikissa tilanteissa. Perhettä ja vanhempainroolia tuetaan, ja panostamalla perhetyöhön ja perheiden tukemiseen varhaisessa vaiheessa suojellaan myös lasta. Kaikilla sektoreilla ja kaikissa toiminnoissa pyritään varhaiseen vastuunottoon, varhaiseen puuttumiseen ja poikkihallinnolliseen yhteistyöhön.

Yleisesti voidaan sanoa, että suunnitelma lasten ja nuorten kotoutumisen sekä sosiaalisen identiteetin vahvistamisen edistämisestä sisältyy yhtenä osana ”K5:n lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan”.

Vastuutahot: Koulutuslautakunnat, perusturvalautakunnat

OSALLISENA SUOMESSA

4.5 Suunnitelma työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen identiteetin vahvistamisen edistämisestä

Työvoiman ulkopuolella olevilla henkilöillä tarkoitetaan esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia eläkeläisiä, kotirouvia ja vammaisia.

Eläkeläiset

K5:n alueella on pienehkö ryhmä iäkkäämpiä maahanmuuttajia, joista useimmat ovat tulleet pakolaisina Bosniaan ja Burmasta. Tilaston (31.12.2010) mukaan muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia puhuu 1246 henkilöä, joista

- 40 henkilöä on yli 65-vuotiaita
- 12 henkilöä yli 75-vuotiaita
- 3 henkilöä yli 85-vuotiaita

Näiden joukossa saattaa olla myös muutama USA:sta tullut paluumuuttaja. Useimmilla maahanmuuttajaeläkeläisillä on pakolaistausta. Iäkkäämpien maahanmuuttajien kielitaito on puutteellinen. Useimmilla on aikuisia lapsia perheineen, jotka asuvat lähellä. Aikuisten lasten/omaisten tilanne muistuttaa pitkälle tavallisen suomalaisen perheen tilannetta. Monessa kulttuurisessa lapset huolehtivat perinteisesti useammin iäkkäistä vanhemmistaan kuin suomalaisissa perheissä.

Juuri päättyneen **Kaste-hankkeen** (Närpiössä) puitteissa on järjestetty aktiviteetteja iäkkäämmille maahanmuuttajille. Osallistujat jaettiin kolmeen ryhmään, yhdessä ryhmässä oli Bosniaan tulleita iäkkäämpiä naisia, toisessa bosnialaismiehiä ja kolmannessa

thaimaalaisia naisia. Molempien bosnialaisryhmien osallistujat ovat asuneet kauan Närpiössä, 15 - 19 vuotta. He eivät koe kotoutuneensa yhteiskuntaan, vaan kokevat olevansa eristyneitä ja vähän yhteydessä alkuperäisväestöön.

Suhteellisen uusi ilmiö ovat pakolaistaustaiset potilaat pitkäaikaishoidossa. Henkilöstön puutteellista kielitaitoa on osittain paikattu palkkaamalla hoitohenkilöstöön potilaiden maanmiehiä. Maahanmuuttajien keskuudessa kiinnostus lähihoitajaksi tai sairaanhoitajaksi opiskeluun on suurta. Yrkesakademian-ammattiopiston iltaopintomahdollisuuksien ansiosta monet maahanmuuttajat ovat voineet hankkia ammattikoulutuksen muun muassa hoitoalalta.

Lähde: Kaste-hankkeen raportti, Hanna Esch projektinvetäjä

"MED EN RESVÅSKA FYLLD AV MINNEN" on tutkimus iäkkäämpien pakolaisten käsityksistä pakolaisuuden vaikutuksesta elämään ja vanhenemisesta Närpiössä, Carola Bertsin ja Annika Lindénin opinnäyte keväällä 2005, Svenska Yrkeshögskolan, terveydenhuollon ja sosiaalialan sektori.

Pakolaistaustaisia eläkeläisiä sosiaalisesti ja kulttuurisesti tukevaa toimintaa tulee edistää.

Kotirouvat

K5:n alueen hyvän työllisyystilanteen ansiosta työperusteisten maahanmuuttajien joukossa ei ole kovin monta kotirouvaa. Edellytyksenä oleskeluluvan pidentämiselle on, että työperusteiset maahanmuuttajat saavuttavat tietyn tulotason kuukaudessa. Pakolaistaustaiset kotirouvat voivat tarpeen mukaan osallistua ilmaiseksi kieli- ja ammattikoulutukseen neljän vuoden ajan. Suomalaismiehen kanssa naimisissa olevilla kotirouvilla on paremmat lähtö-

kohdat. Heillä on oikeus saada työmarkkinatukea osallistuessaan kielenopetukseen. Tälle ryhmälle järjestetään opetusta esimerkiksi Söff:in maahanmuuttajalinjoilla I ja II sekä Yrkesakademian-ammattiopiston Korsnäsin ja Närpiön yksiköissä.

Vammaiset

Tukikeskus Hilma on julkaissut palveluoppaan vammaisille maahanmuuttajille, Vammaisfoorumi ry. 2011. Palveluopas sisältää kattavaa yleistietoa vammaisten henkilöiden oikeuksista ja palveluista, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmasta sekä eri viranomaisien ja muiden toimijoiden rooleista.

Oppaan alkusanoissa todetaan seuraavaa:

"Vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta pyritään Suomessa edistämään useilla laeilla, erilaisilla palveluilla ja tukimuodoilla. Tavoitteena on, että vammaiset ihmiset voivat elää mahdollisimman aktiivista elämää: käydä töissä, opiskella, harrastaa ja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Vammaisen maahanmuuttajan palveluopas on tarkoitettu perusoppaaksi vammaisille maahanmuuttajille, heidän läheisilleen sekä heidän kanssaan työskenteleville. Oppaassa on perustietoa niistä palveluista, oikeuksista, velvollisuuksista ja mahdollisuuksista, jotka tukevat itsestä ja aktiivista elämää Suomessa."

Palveluopas löytyy osoitteesta www.tukikeskushilma.fi Lisäksi se on saatavissa Welcome Office:sta, kuntien sosiaalityöntekijöiltä ja K5:n kotisivulta, www.kviisi.fi

Todettakoon, että vammaisten maahanmuuttajien opas on hyvä väline, jota sekä virkamiehet että vammaiset maahanmuuttajat voivat käyttää käsi-kirjana.

Yleisesti voidaan sanoa, että näiden ryhmien kotoutumista koskevien suunnitelmien ja menetelmien tulee olla tasavertaiset ja vertailukelpoiset alkupe- räisväestön vastaavien ryhmien kans- sa.

Kieli on kotoutumisen avain myös työvoiman ulkopuolella oleville ryhmille. Näille ryhmille on kehitet- tävä vaihtoehtoisia ja sopeutettuja kielenoppimismenetelmiä.

Vastuutahot: Perusturvalautakunnat

4.6 Suunnitelma kansainvälistä suo- jelua hakeneille ja oleskeluluvan saaneille henkilöille tai pakolais- aseman saaneille henkilöille

Suomi on valtioneuvoston päätöksellä sitoutunut ottamaan vastaan vuosittain noin 750 kiintiöpakolaista. Viime vuosi- na kiintiöpakolaisia on otettu vastaan Kongosta, Afganistanista ja Burmasta. Lisäksi Suomi ottaa vastaan niin kut- suttuja hätätapauksia eri puolilta maa- ilmaa.

Kiintiöpakolaisten lisäksi Suomeen saapuu myös turvapaikanhakijoita mo- nesta eri maasta. Heidät sijoitetaan pakolaiskeskuksiin turvapaikkaproses- sin ajaksi. Vuodesta 2009 lähtien Kris- tiinankaupungissa on Punaisen Ristin vastaanottokeskus. Osa turvapaikan- hakijoista saa oleskeluluvan ja jää Suomeen. Turvapaikanhakijoina tulleet maahanmuuttajat ovat useimmiten eh- tineet tutustua suomalaiseen yhteis- kuntaan ja oppia hieman kieltä (suomi) keskuksessa odotellessaan.

ELY-keskus lähettää vuosittain kunnille kyselyn kuntapaikoista pakolaisvas- taanottoa varten. K5-kunnissa ei ole

tällä hetkellä suunniteltu pakolaisten vastaanottoa paitsi Närpiössä, joka on ilmoittanut kiinnostusta vuodeksi 2014. Viime vuosien suuri työperusteinen maahanmuutto on johtanut asuntojen puutteeseen. Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat voivat asettua asu- maan itse valitsemaansa kuntaan. Osa oleskeluluvan saaneista turvapaikan- hakijoista, jotka ovat viettäneet hake- musajan Kristiinankaupungissa, on sopeutunut seutuun ja jää myös asu- maan tänne myös myönteisen päätök- sen saatuaan.

Yhteisellä monivuotisella suunni- telmalla pakolaisten ja turvapaikan- hakijoiden vastaanottamisesta alu- eellisen sopimusmallin (regional överenskommelse) mukaisesti voi- taisiin koota seudun resurssit ja myötävaikuttaa hyvin kotoutumis- ratkaisuihin.

4.7 Suunnitelma hyvien etnisten suhteiden ja eri kulttuurien vä- lisen vuoropuhelun edistämi- sestä

Kunnan ja muiden paikallisviranomais- ten kotoutumisen edistämisen tavoit- teena on tukea paikallisesti tai seudul- lisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää myön- teistä vuorovaikutusta eri väestöryh- mien välillä. Lisäksi niiden tulee edis- tää hyviä etnisiä suhteita ja kulttuurien välistä vuoropuhelua. Maahanmuutta- javäestön tarpeet on otettava huomi- oon perus- ja muiden julkisten palve- luiden suunnittelussa ja toteuttamises- sa.

Kunnissa tulee olla kotoutumisneuvos- to, jossa on maahanmuuttajien, kun- nan eri sektoreiden ja viranomaisten edustajia. Kotoutumisneuvoston tehtä- vänä on keskustella yhteistyöasioista, antaa ehdotuksia kotoutumisen edis-

tämiseksi sekä toimia ”ideariihenä” K5:n maahanmuuttajalautakunnalle, yhtymähallitukselle ja jäsenkunnille.

Kotoutumisneuvosto on epäpoliittinen yhteistyöelin.

KOTOUTUMISNEUVOSTO

Kunnallinen sektori: sosiaali- ja terveydenhuolto, koulu-
tus, vapaa-aikatoimi, asumispalvelut, Welcome office
Viranomaiset: Poliisi ja Työ- ja elinkeinotoimisto, Kela
Maahanmuuttajien edustajat
Yhdistysten edustajat: urheilu-, nuorisoseurat ym., seurakunnat, kolmannen sektorin muita toimijoita

Yleisesti voidaan todeta, että kotoutuminen syntyy paikallisella tasolla ja ihmisten välisessä kohtaamisessa. Hyvä työllisyystilanne myötävaikuttaa luonnollisten kohtaamisareenojen muodostumiseen. Työpaikalla työskennellään tasavertaisina, saadaan työkavereita ja keskustellaan tavallisista asioista kuten perhe-elämästä ja mahdollisesta palvelutarpeesta. Arkielämän ongelmien ja ilonaiheiden päivittäinen jakaminen on osa luonnollista kanssakäymistä, joka luo yhteenkuuluvuutta ja ymmärrystä toisia ihmisiä kohtaan.

Suomen kuntaliiton maahanmuuttopolitiikan suuntaviivoissa monimuotoisuutta kuvaillaan kunnallisena resurssina, joka tuo mukanaan uusia ulottuvuuksia suomalaiseen yhteiskuntaan. Kulttuurisen monimuotoisuuden voima yhteiskuntien moottorina on tunnustettu sekä kansainvälisesti että Suomessa. Väestöryhmien välisiin suhteisiin voidaan vaikuttaa hyväksymällä monikulttuurisuuden ja erilaisuuden näkyvällä tavalla, vähentämällä ennakkoluuloja ja luomalla mahdollisuuksia eri väestöryhmien kanssakäymiselle. Tässä julkisen sektorin tulee olla edelläkävijä.

Yhteistoiminta kouluissa, asuinalueella, erilaisissa yhdistyksissä ja harrastuksissa on tärkeä myös rasismia ennalta ehkäisevässä työssä.

4.8. Kunnan kotouttamisohjelman seuranta- ja päivityssuunnitelma

Kotoutumislain 32 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa.

EHDOTUS:

K5-kunnat laativat alueellisen sopimuksen, joka käsittää yhteisen kotoutumislautakunnan ja palkatun maahanmuuttajakoordinaattorin, jonka tehtävänä on:

- **Kotouttamisohjelman toimeenpano ja seuranta kunnissa.**
- **Vuosittainen raportti yhtymähallitukselle. Raportit lähetetään tiedoksi kunnan- ja kaupunginhallituksille sekä ELY-keskukselle.**

Kotouttamisohjelma arvioidaan vuosittain ja päivitetään vähintään joka neljäs vuosi.

Päivitetty ohjelma käsitellään kussakin kunnassa hyväksymistä varten. ELY-keskus seuraa vuosittain kotouttamisohjelmaa ja tiedottaa työ- ja elinkeinoministeriölle sen oikeellisuudesta ja yhtäpitävyydestä kotoutumislain tarkoitusten kanssa.

5 Valtion velvoitteet

Valtioneuvosto päättää valtakunnallisesta kotouttamisen kehittämisestä laatimalla kotouttamisen tavoitteet sisältävän valtion kotouttamisohjelman neljäksi vuodeksi kerrallaan. Sisäasiainministeriö vastaa ohjelman valmistelusta. Kotouttamisen kehittämisen kannalta keskeiset ministeriöt määrittelevät kukin omaa hallinnonalaansa varten kotouttamisen kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet osana hallinnon-alansa toiminnan ja talouden suunnittelua (4. luku § 34).

5.1. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa:

- 1) kotouttamispolitiikan yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta ja ohjauksesta
- 2) kotouttamispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen yhteensovittamisesta
- 3) kotouttamispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen valtakunnallisesta arvioinnista ja seurannasta (§ 35)

5.2. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) vastuulla ovat seuraavat asiat:

- 1) kotouttamisen alueellinen kehittäminen, yhteistyö, yhteensovittaminen ja seuranta,
- 2) kuntien tukeminen ja neuvonta kotoutumisen edistämiseksi,
- 3) työ- ja elinkeinotoimistojen ohjaus, neuvonta, tukeminen ja osaamisen kehittäminen kotouttamisessa ja työllistymisen edistämiseksi,
- 4) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisesti työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi rekisteröityneiden maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen suunnittelu, hankinta ja valvonta
- 5) Kansainvälistä suojelua hakeneiden henkilöiden kuntaan osoittamisen alueellisen strategian laatiminen ja toimeenpano (2. luku § 2),
- 6) ilman huoltajaa maassa asuville lapsille ja nuorille tarkoitettujen perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta sopiminen ja niiden toiminnan valvonta,
- 7) hyvien etnisten suhteiden ja eri kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen,
- 8) muut sille tässä laissa säädetyt tehtävät.

ELY-keskus tukee toimialueensa kuntien kotouttamisohjelmien laadintaa ja seuraa niiden toteuttamista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimittaa sisäasiainministeriölle vuosittain tiedot alueensa kotouttamisohjelmista ja niiden toimeenpanosta. (36 §)

Kotoutumislaisissa määrätään valtion kunnille maksamista korvauksista. ELY-keskukset ovat valtion alueellinen viranomais- ja vastaavat sopimusten tekemisestä kuntien kanssa. Kunnat jotka ovat laatineet sopimuksen pakolaisten vastaanottamisesta sekä kotouttamisohjelman saavat valtion korvausta pakolaisista aiheutuvista kustannuksista kotoutumislain 1386 / 2010

mukaisesti. Laki astui voimaan 1.9.2011.

Kiintiöpakolaisista maksettava korvaus

Jokaisesta vastaanotetusta kiintiöpakolaisesta maksetaan neljän ensimmäisen vuoden aikana, eli kotoutumisen aikana, laskennallinen korvaus seuraavasti:

- 2 300 euroa/vuosi yli 7-vuotiaista pakolaisista
- 6 845 euroa/vuosi alle 7-vuotiaista pakolaisista

Laskennallinen korvaus on laskettu siten, että se kattaa kunnan kotoutumistyöstä aiheutuvat kustannukset. **Valtio korvaa kunnille pakolaiselle tarvittaessa maksettavan toimeentulotuen ja kotoutumistuen kokonaan kolmen vuoden ajan. Tulkkauskustannukset korvataan ilman aikarajaa.** Erityiskustannuksina korvataan (erillisen sopimuksen perusteella) pakolaisen erityisistä sairauksista tai vammasta aiheutuvat kustannukset enintään kymmenen vuoden ajan.

Kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden sekä oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden osalta valtio korvaa kustannukset kolmen vuoden ajan.

Vastuutahot: Pohjanmaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus Vaasassa, sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

6 Yhteenveto

Kotouttamisohjelma on yhteinen K5:n kunnille ja noudattaa uudessa kotoutumislaisissa ehdotettua mallia.

Ohjelmassa huomioidaan Suomessa oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien samanlainen kohtelu, osallisuus ja yhdenvertaisuus. Maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnassa korostetaan, koska se edistää kotoutumista ja ehkäisee syrjäytymistä.

Ohjelma noudattaa myös alueellisen sopimuksen (Regional överenskomelse) mallia. Kokemukset mm. Ruotsin Skånesta osoittavat, että yhteistyötoiminta erilaisten yhteiskunnallisten toimijoiden välillä lisää ammattimaisuutta, molemminpuolista kotoutumista sekä yhteiskunnallisten resurssien tehokkaampaa käyttöä.

Kun ohjelma on hyväksytty kuntayhtymän hallituksessa ja sen jälkeen annettu kunnille tiedoksi, se sitoutetaan ja pannaan täytäntöön kunnallisilla sektoreilla laatimalla K5:n alueelle yhteisiä toimenpide-ehdotuksia, jotka perustuvat ohjelman ja kotoutumislain tavoitteisiin ja tarkoitukseen.

7 Lähdeluettelo

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386

Tilastokeskuksen tiedot ulkomaalaisten määrästä K5-alueella 31.12.2011

Suomen kuntaliiton maahanmuuttopoliittiset linjaukset ”Monimuotoinen kunta - elinvoimainen kunta”, Suomen kuntaliitto, 2011

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta, Helsinki, 26. toukokuuta 2011

Oleskelulupa, sekä työskentelylupa Suomessa www.migri.fi

Erikieliset terveydenhuolto-oppaat <http://www.kfem.fi/index.php/fi/julkaisut/julkaisut-ja-raportit.html>

K5:n lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
<http://www.kfem.fi/index.php/fi/julkaisut/julkaisut-ja-raportit.html>

Mielenterveysstrategia <http://www.kfem.fi/index.php/fi/julkaisut/julkaisut-ja-raportit.html>

Maahanmuuttajaoppilaiden opetus www.minedu.fi, maahanmuuttajakoulutuksen kehitys

Projekt Partnerskap Skåne, RÖK-modellen, Länsstyrelsen i Skåne
www.lansstyrelsen.se/skane/partnerskap-skane

Maahanmuuttajasta kuntalaiseksi -hanke THL, Vaasan yksikkö, www.vaasa.fi

SHAISYD-hanke, www.narpes.fi/invandrare/shaisyd,

Tervetuloa Suomeen www.lifeinfinland.fi

Vammaisten maahanmuuttajien palveluopas, Tukikeskus Hilma, Vammaisfoorumi ry. 2001 www.tukikeskushilma.fi

OSALLISENA SUOMESSA

K5